

0-16

1

Maina a dibyalo tsa Sesotho ke ditloo-marapo, ditlokomane, dihloidi, mabêlêbêlê, mabêlê, dinyoba le mphoxô, le dinawa. Mafela a bitswa Letswele Thoka. Ke xore sefela se tswela l mohuta wa Mathoka (Shangaans) xe ba tswela kwa naxeng ya bona ya Thongaland.

Ditloo-marapo, ditlokomane di byalwa mo fase tsa thseletswa ka mabu, tsa tla tsa epollwa, dithunya malobana. Dina le thsabo entsi. Na motho yo wa lena, na yena o tsene ditloong, na ene ditloo tse a tsenexo xo tsona, na o tsene di sa ko thselelwa. Ke sereto sa ditloô-marapo.

Ditloo-marapo tsa mahlo-a-kôna di ratexa kudu, di thselwa ka serotwaneng sa dingwetsi. Tse dingwe ditloo di xona, di bitswa sebyalelwe. Ke tse di khwibidu tsa dikôkôrôpa. (tse dikgolo) Di rata naxa ya mosokuhledi (Mohlaba) Dihloidi di ratexa kudu, di thselwa ka lehlapelong la ngwetsi; ke bothakxa byo boxolo. Ngwetsi e fololetswa ka tsona. Xe di se xona xo nyakwa mabele a masweu, a a thselwa. Ba be ba sepele b a dinyaka xore ba direke. Di thselelwa bana ba batsebalexii (bahumi) ba ba batseatseana (badidii) xa ba di bone.

2

2

Mabelebele ke lebele la sesotho, a ratwa ke boraxa le dinonyana. Xe lebêlêbêlê le jwetswe kxaufsi le noka, dinonyana ka mehutahuta di boya kwa le kwa tsa leeja. Dinonyana di a lerata ka xobane ke lelesese, dithorwana tsa lona ke tse di nnyenyane. Le tswala kapela xo fetisa mabele. Batho ba le byalela moakôlô. Le thswa le hlakanetse batho xe ba lala le tlala, ba robala phôthô. Batho ba leta lebelebele o tsoxa bosexo, ka mahuibi a masethla, a bareng ke mahwibi a banna, a fihla thsemong borara le dinonyana di seso tsa tsoxa. O tsea boxobe ba molatsa (sethithi) a ya nabo, a bo lokela ka mareng a dinamane (mafisi). Xa xo ratexe xe motho a ka byala lebelebele temong a le tee, xo nyakexa xe ba le byala e le ba bantsi, ba tla ba tseba xo letisana. Mongwe are ka mo fsaa! fsaa! mongwe are fsaa! fsaa! tsa se be le mo di thsabelang xona xe e se dihlareng. Ba ja ba eme ka dinao. Xe ba setse ba tlatlisitswe ke dinonyana, ba dira difepi. Sengwe sare thwaa! kafa sefepi, sengwe sare thwaa! ka moraxo ke xe di sahlwe di thsaba

3

sefepi ba dira dikxōrōkōrō, ba dira ka maleke a matala le di
 thsipyana, di kxokelelwa mothapong ya lodi ya xo xothlwa, motho
 o nna felo xo tee a xoxa thapo, dilo tseo tsa bethana, ya eba
 le kwekwete! kwekwete! Dinonyana tsa palakana tsa thsaba. Ka
 xoba xe motho a leta ka molomo fela, o tla hlwa a xoeletsa, a ba
 a lala a lapile. Ke mosomo o mothata kudu ka matla. Lebelebele
 lena le boxobe byo bo botse kudu, byo bo talana, bya xo setswe ka
 maleng. Ke motho a bo jele ka bosexo (xosasa) o tl hlwa a bo kxo-
 thse letsatsi ka moka. Mpa e le boima. Boxobe ba lebele bele bo
 dirwa ke batho ba ditsōrō (dikwala); ba xo tseba xo dils ka nnete.
 Ngwana a mosetsana a bonnele lwaleng a bo lopetlō. Bupi bo se ke
 ba tswa ka bontsi. A dike a bo tsikitla; xo be xo bonale mangoti
 mo buping. Xona xo tla bonala xore o ya sila. Xa a ka jo le
 folōla, a le kxaila le ka se dumele.

4

Le boxobe ba lona bo ka se tsene, le $\frac{g}{g}$ xo metsexa le ka se
 metsexe. Xa le nyakane le masaedi (masampha) ba xo le tla dihloxo
 fela. Batho ba bantsi ka xoba palela xo sila xa ba le jwale, ba
 a le thsaba.

Xe ba le reta bare ke "Swana a bo ka lewa" Mabele mabelexa
 batho. Kxale, Kxale, borakxolo a rena ba be ba eja maloko a dikxomo
 ba tuba ka mafsi. Monna yo mongwe o be a le xona a tsere basadi
 ba babedi, e le baxadikane. Baxadikane xa ba ratane. Xe monna a
 ya ntlong ya mosadi yo mongwe, a saye xo ya yo mongwe, yo mongwe
 xa a rate. Mabele e be e le byang bya naxa. Mosadi yo mongwe ka
 baka la xo rata xo hlokisa yo mo gwe monna yoo, a ya naxeng, a fula
 dithoro tsa mabele a di sila are ke loya monna yo. A no mosilela
 mpholo ōō, fela wa se mmolae, a xoka, a tswa dipotongwane. Mosadi
 a thoma xo makala. A leka mpholo o, a oja, a kwa o ntse ore
 mmoo! o le bose, o mo fa maatla. Mosadi/a thoma xo botsa batho, se
 a bexo a se dira, batho ba ya naxeng ba fula byang bola, ba sila,
 a ekwa bo le bose, ba bo dira dijo. Mabele a nama a thoma xo
 huduxa naxeng, xe a bona batho ba a aja. A nama a byalwa masemong,
 a hlaxolelwa, a fokotswa, a dira diako tsa xo feta xela e sale byang.
 Mabele a silwa ke batho ba dikwala, ba dira mangoti. Boxobe ba
 mabele bo dirwa maanyane (dikxai) xe ba silela mosadi xe a tsene
 ntlong, ba a tla dihloxo. Motswetsi a boja ba sale bothitho,
 a thuthufasa ka teng. Basadi xe banna ba sa ile maeto ba sala ba

5

maanyane, baa ja, bare maanyane a bose kudu xo fetisa boxobe ba xo thungwa. Basadi ba masaedi ba rata xo silela baana maanyane. Boxobe ba mabele bo fetwa ke ba lebele-bele ka boima. Boxobe ba lebelebele bo a bipela le ba mabele xe a jelwe xo fetisa tekanyo. Mabele a a letwa byalo ka mabelebele, fela xa a ratwe ke diji bjale ka mabelebele.

6 b Dinyoba di jewa lehlaka xwa vewa seako, di jewa xe di butswitse. Seako se a leswa sa fexwa modithateng, sa oma. Batho xa ba eja dinyoba ba di ja ka kxwedi ya se-mphe-ke-kxothse. Lebelêbelê ke komelo ya kxolo ya byalwa. Le dira byalwa ba boxale, ba xo omisa mare, batho ba a lele medisa xotee le mabele. Xe atswile meselana ba a a omisa xo tee le lebelebele. Mabele a a silwa, xwa apewa maxwebelêlê (lethswelêba), maxwebelele a swana le ting ya Bakxatla. Ka moraxo xa maxwebelele bo a pewa ba re xela bo fodile ba omelwa ka lebelebele ele bupi bo bo sakaxo bya apewa. Seema sere: Mabele amela mesela, mesela ya mela batho. Borakxolo a rena ba bo bitsa mothabisa-thsiwana. Xe ba bonwa ba nwela ka sephoko se tee kamoka xa bona. Ba di dimetsa, mongwe a latswa, mongwe a latswa, ya eba lenyêbenyebê, ba jesana malatswa. Xa bo nwewe ka letsoxo la ntsoxosu, bo nwewa ka le letona.

Xe motho a ka bouwa ka letsoho la ungene,
o tla tswa e setse bare o tswa ka e ouwe?

Thswara byalwa bo botse bo! Xe motho
a sa bo thsware botse a ka ba^{ba} mo
inamisa. Ba lema selemo, ba letele thseola.

Thseda ke pula ya mathomo. Ba kxatha ka ka
diatla. Ba byala ka sekoko. Sekoko ke moromana
wa xo byala. Xa o boima, o bofefe. O swarwa ka letsoho
letee. Dinaledi xae tsa di thutlwa xe di subela
kapela batho ba sa dutše, ke pontšho ya xore lehlabu-
la le batametše. Letsatsi xe le sepela xodimo xa
dikholo, le Jona ke pontšho, Pontšho e ngwe ke
seklare sa mutšupé, se thšwa se thunye kapela.

Di thšimo tsa ka xae di bitšwa dirokōlō, ke
dikxemetswana, xa se tše di telele. Di lengwa ke
basadi, ba direla bana ba bona moakolo. Ba di
kxatha pele. Di rokōlō xa di a biwe ke kxosi xoba
ndona. Motho o no ikxovela serokolwana sa hake,
Ea se ke ya e ba se se telele. Xe motho ana
le mašemo a mantši a ka no adina motho wa
mofala di. Xe papaxe ngwana a hwile, morwa ke
yena monye a mašemo. Xe mmaxe a se a hwe
o ngathelwa ke mmaxe. Banwodi bona xa bana
kabelo ya mašemo, Ba hananwa xe ba ka e bale
mabele a mantši, o latelang xa ba leme, baja a
matala.

S. 202

K34/12

7 8 S. 202. Batho xa ba abelane masemo. Motho xe a nale basadi ba babedi
yo mongwe le yo mongwe onale serōkōlō sa xaxe, le thsemo ya xaxe. (5)

K34/12

Ba thsaba xore ba ka tla ba lwela mabele xa baka a hlakanela.
Basotho ba lema mo meeding le tswapong tsa meboto. Naxa e tsebexa
xore e boxale xe xo medile mohoka-pitsi, le morotela-dithsothsi,
le byang byo ba reng ke mphafa, le mesela-phala. Lesu le lona ke
ponthso ya mabele mo xo melang medibo. Morotela-dithsothsi le mesu
e atisa xo ala sekakeng sa mabu a mahwibidu. Mona kanakane le
mokwele e atisa xo mela naxeng ya mohlaba mo xo sengang mabale,
Moribo o mela selokong, mo mabung a manthso. Masemo xa a nosetswe,
a nosetswa ke pula. Xe motho a dira thsemo e epa dihlarere a dithsa
ka medi. A di kxobela xotse, a dira diphikwe, a loka mollo. Ba
byala dinawa tsa hlakahlakana le mabule le dihloidi le ditlōo.
Peu xo kxethwa mabele a mabotse, a folelwa thoko, a thselwa
melora ya kxopha ya xo xohla ~~aha~~ dikobo, xore ase fehlwe. Le
xona peu e bolokelwa thoko. Xe ba byala ba rothisetsa peu ka
seatla.

Ba byala mabele ka sehlopha (sesoso) ba tla ba a fokotsa xe a medile.

9

Thsemo ya kxosi xo thong a ka yona xo longwa. Xo bitswa batho kwa le kwa ba hlwa ba e lema, xa ba lifiwe ka selo, ba lemela monye-mabu. Ba hlaxola ka matsema, xe ba lema masemong ba patlilwe ke sekoro. Ba hlaba pudi ba e apeya ka moka xa yona, ba e eja, ba e nwa moro: Dinama ba isa xae, ba o seba. Mo xongwe kwa dirwa letsema la byalwa ba isa pitsa ya byalwa masemong, ba e nwa mosomo kwa xae, ka moraxo ba enwa pitsa ya letsema, ba tla ba onwa byo bongwe zae. Mo xongwe ba lema masole, ka moso mongwe a thusa mongwe ka moso yola a yo mo thusa. Ke letsema la xo thusana. Xe ba lema ka byalwa makxosi o ba moxolo. Kosa ere Khurukhuru. Ba senya fela ka xo eta ba tloxela dikoro le xo eta ba rema mabele, ka xobane ba tla ba be ba taxilwe. Dithsemo di ya axeletswa ka maxora, xo thsabiswa dinonyana ka xo upiwa. Ba upa mabele ka sehlare xore dinonyana di se a je. Xe ele mahodu ba a ba topa ka setopamfn̄. Ba topa lehodu mole tsereng ba beseletsa sehlare, monwana wa lehodu o tla hlohlona a tswela a kitima a lla, a bolela xore hle nke le ntopolle, ke nna ke utswitseng.

10

Motho yo mongwe le yo mongwe o buna ka nnosi. Xe e se xe ana le mabele a mantši xona a ka dira letsema. Xe ba bunne a mantši mabele ba bexela kxosi ka byalwa. Mabele ba a bunela xae, ba a bea ka mafuri a oma ba kxona ba a fola. Ka diatla, ka dipōlō, le dipatla. Ba a folela ka ǀ seboengǀ ka mafuri. A rwala ka hloxo xaa iswa xae, ba a lokela ka mokxopheng, ba a soketsa ba bea xodimo xa hloxo. Mabele xe a fotswe a bolokwa sesexong le difaleng. Disexo di epelwa fase ka sakeng, difala dibewa ka fase a mathudi a dintlo. Xe ele molete le ona epya ka sakeng, wa dilwa ka xare wa bawa ritelwa. Mabele xe a epetswe ka sesixong, ba khupetsa mabele a sesesexo ka sekhurumelo sa xo lekana mdomo wa sesexo, ba kokotela ka mamapo ba thsela mnoko ka dithoko. Ba kxona ba thseletsa ka mmutedi sefala se direlwa se khurumelo sa xo lekana molomo wasona, se bopya ka boloko bya kxomo, sefala xotee le sekhurumelo. Ba bitielu ka boloko mo sefaleng le sekhurumelo xe ba seno kokotela ka mamapo. Ditloo le dinawa di a bipela. Ba di bitsa xore ke phinyang-ka-lapa. Ka xore kamoka ba tlabe ba bipetswe.

END 5 202